

Gyermekkönyvtáros tapasztalatcsere napok

Az elnevezés kifejezi, hogy a *Könyvtártudományi és Módszertani Központnak és az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács* gyermek- és ifjúsági könyvtári szakbizottságának háromnapos összejövetele a gyermekkönyvtárosok számára munkájukban használható tapasztalatok szerzését tette lehetővé. A tanácskozáson iskolai könyvtárosok és megyei tanácsai könyvtárügyi előadók is részt vettek.

A tapasztalatcsere napok bevezetőjében *Vargha Balázs* vitaindító, gondolatébresztő szándékkal vázolta fel a gyermekek könyvtári ellátásának helyzetképét. Megállapította, hogy a gyermekkönyvtáraknak és az iskolai könyvtáraknak az eddiginél eredményesebben kell szolgálniuk a gyermekek nevelését.

A tapasztalatcsere napokon a gyerekekkel való foglalkozás kapta a legnagyobb hangsúlyt. Az elmúlt években erősen emelkedett a *csoportos foglalkozások* száma. Felvetődik azonban a kérdés, hogy a foglalkozások tematikája megfelelően szolgálja-e a felső tagozatos tanulók ismereteinek gyarapítását? Igaz ugyan, hogy az utóbbi években népszerűvé váltak a különböző fejtörők és ismeretterjesztő előadások, az arányok — főképpen vidéken — mégis inkább az egyszerű mesedélutánok és diafilm vetítések felé tolódtak el. A kölcsönzött könyvek között azonban a tíz éven felülieknek ajánlott irodalom szerepel nagyobb arányban. Több gondot kell fordítani tehát az ún. „nagyosabb” csoportos foglalkozások szervezésére. Ennek a feladatnak az elfogadtatását segítették a tapasztalatcsere második és harmadik napján megrendezett *gyakorlati bemutatók* is.

Ezek közül az egyik csoportos foglalkozáson *Mikó Zoltán*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársa klubszerű összejövetel formájában, könnyed, játékos, szórakoztató módon mutatta be, hogyan lehet a gyerekekkel irodalmi kérdésekről, könyvekről, írókról beszélgetni és ezáltal a *József Attila olvasómozgalm* célkitűzéseit könyvtári eszközökkel támogatni. A foglalkozás tréfás találós kérdéssel kezdődött, mely feloldotta a gyerekek hangulatát, szórakozás jelleget adott a könnyen iskolássá válható irodalmi óráknak. Egyesek beszámoltak az előzőleg kapott feladatok szerint egy képzőművész, vagy költő életéről, munkásságáról, mások kiegészítették az elmondottakat és az irodalmi kör vezetője, azaz a könyvtáros a feleleteket kapcsol-

latba hozta a könyvtár szolgáltatásaival, utalt a kézikönyvtárra, később pedig a készítendő bibliográfiára. Hasznos tapasztalatot nyújtott azzal is, hogy amikor a gyermekek figyelme lankadt, rövid társasjátékokat indítványozott. A zölögok kiváltásánál módja nyílt arra, hogy néhány verset is elmondhasson. (Szellemes módon bekapcsolta a játékba a könyvtárosokat is.) A bemutató tetszést aratott, és a könyvtárak dolgozóit bátrabb kezdeményezésre tanította.

A *természettudományos vetélkedő*, melyet *Korányi Tamás* vezetett, igen hasznos példája volt annak, hogyan lehet a gyermekek figyelmét természettudományos kérdésekre irányítani. E kérdések a biológia, fizika, egészségügy, mezőgazdaság, úrhajózás és egyéb tudományok területére vitte el a gyerekeket. A hallgatóság megfigyelhette azt is, hogyan lehet nagyobb létszámú gyermekcsoportot zökkenő nélkül foglalkoztatni, s végül az elért pontszámok alapján jutalmazni.

A könyvtárosok e vetélkedőt újszerűnek, érdekesnek tartották. Jogosan kifogásolták azonban azoknak a vonásoknak a hiányát, melyek erősebben *könyvtári jellegűvé* tehetnék volna a foglalkozást, azaz az egyes kérdések összekapcsolását a gyermekkönyvtárakban található irodalommal, legfőképpen a népszerű „Búvár” sorozattal. Hiba volt az is, hogy nem elégtő válasz esetén a zsűri nem adta meg a helyes feleletet. Egészben véve mégis rendkívül hasznos volt a vetélkedő, mert bebizonyította a könyvtárosoknak, hogy a sokféle tárgyú csoportos foglalkozások közt helye van az ismeretterjesztő jellegű fejtörőknek is: a gyerekek izgalommal, érdeklődéssel vesznek részt a játékban.

A tapasztalatcsere napok legértékesebb része a bemutatókon kívül a fővárosi könyvtárhálózat egyes *gyermekkönyvtárainak és gyermekrészlegeinek meglátogatása* volt. Ez a látogatás alkalmat nyújtott arra, hogy a könyvtárak dolgozói közvetlenül átadhassák tapasztalataikat egymásnak. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyermekkönyvtáraiban a látogatók tapasztalhatták, hogy kezd már kialakulni az *egységes hálózati elven alapuló szervezethez*. Egységes katalógusrendszerrel dolgoznak, melynek felépítése szorosan összefügg a szabad polcon elhelyezett könyvanyag tárgyköri csoportosításával. A színes választólappal rendszerét, az egyforma katalógus-útmutató táblákat valamennyi gyermekkönyvtárban megtalálhatták. Nagy érdeklődést

tanúsítottak a kölcsönzési rendszer egyszerűbb formái, pl. a tikketes (zálog) rendszer iránt is, mely kiküszöböli a kölcsönzésben sokszor zavart okozó aláíratásokat és csökkenti az olvasószolgálat rovására történő ügyviteli munkákat.

Még a fejlettebb vidéki könyvtárak dolgozói is elismeréssel nyilatkoztak a gyermekkönyvtárak *esztétikai igényességéről*, a bútorzat célszerű elhelyezéséről, mely nemcsak az önálló gyermekkönyvtárakban, hanem a kisebb gyermekrészekben is feltűnt. Tetszetek a gondosan elkészített kiállítások is. (Tanácskörtársasági, Makarenko, Gorkij-évforduló, könyvtörténeti, művészeti, valamint „Itt a tavasz” c. kiállítások voltak ebben az időszakban a gyermekkönyvtárakban.) Az ízléses feliratok, rajzok, a központból kapott egységes választólapok, színes őrljegyek láttán joggal merült fel az igény a vidéki könyvtárosokban, hogy őket is el kellene látni ezekkel az eszközökkel.

Kicserélték tapasztalataikat és kölcsönösen tanultak egymástól. A vidéki könyvtárosok helyesnek találták például, hogy a gyermekkönyvtárak külön csoportos leltárkönyvvel dolgoznak, *önállóan szerzeményeznek*. A látogatókat különö-

sen az a kérdés foglalkoztatta, hogyan érték el a legtöbb meglátogatott könyvtárban az ismeretterjesztő művek 25–30 százalékos kölcsönzési arányát. Egyes könyvtárakban megnézték a feljegyzéseket, melyek az olvasószolgálati munka tartalmát tükrözték, és valamennyi könyvtárban megvizsgálták a katalógusok felépítését. Meglepte a látogatókat az az igényesség, mellyel egyes könyvtárak *katalógusukat gondozzák*. A betűrendes katalógusban pl. központilag elkészített kicsinyített író arcképeket helyeztek el. Érdeklődtek a csoportos foglalkozások rendje, lebonyolítása iránt is. Ezen a téren a vidéki munkatársak szintén sok hasznos tapasztalatot mondtak el a budapestieknek. Sokan voltak, akik maguk is fejlett munkamódszerekkel és hasonló jó munkakörülmények között dolgoznak, de akadtak olyanok is, akik (több budapesti gyermekkönyvtárossal együtt) még csak ezután várhatják, hogy jobb lehetőségek között végezhesék felelősségteljes munkájukat.

Mindezekről a tapasztalatokról nem a Kossuth Klubban folytatott értekezleten szereztünk tudomást, mert ott más, főképpen az *iskolai könyvtárak még súlyo-*

Gyermekekönyvtárban — Ujhelyi Gábor rajza

sabb problémái miatt nem nyílt alkalom a szerzett tapasztalatok megvitatására, hanem azon a kedves összejövetelen, melyet a Béke szálló éttermében rendeztek meg, és ahol fehér asztalok mellett folytatódott a beszélgetés.

A tapasztalatcsere napok valamennyi programjára reagáltak az értekezlet résztvevői. Mind a vitaindító referátum, mind a gyakorlatban szerzett tapasztalatok meggyőzték a jelenlevőket arról, hogy a gyermekkönyvtárak fejlődéséért újabb lépéseket kell tenni. Csaknem egyöntetűen sürgették a központi segítségnyújtást, a módszertani munka kiszélesítését, használható gyermekkönyvtári bibliográfia szerkesztését, mely az új tantervhez igazodva szolgálja az iskolákkal való jobb együttműködést, a politechnikai oktatás segítségét előmozdító szerzeményezést és sok más előtérbe kerülő probléma megoldását.

Egyesek kifogásolták, hogy a bevezető előadás nem zárta le a fejlődés eddigi korszakát és a tanácskozás nem szabta

meg az előttünk álló legfontosabb feladatokat.

Ezért hangsúlyozta ismét az értekezlet zárószakaszában az előadó, Vargha Balázs, hogy a háromnapos program célja elsősorban tapasztalatcsere volt, nem egy korszak lezárása és valami újnak a kezdete. A munkához kívánt újabb szempontokat nyújtani, többek között például a nagyobb gyermekek foglalkoztatásának módszereit, az állománygyarapítás, az olvasószolgálat egyes problémáit megvitatni. Nem volt cél a gyermekkönyvtárügy országos elmaradottságát kiélezni, mert remélni lehet, hogy rövidesen jobb körülmények közé kerülnek a nehéz helyzetben működő könyvtárak is, a felnőttek könyvtáraival azonos munkafeltételeket teremtenek számukra.

A három nap gazdag programja újszerű, hasznos tapasztalatszerzés forrása volt, érdemes lenne évenként megisméltetni.

Bikácsi Lászlóné

A művelődés egészével — az „egész” emberért!

A veszprémi Napló figyelemre méltó cikkben foglalkozott a művelődési otthonok tevékenységének egyik központi módszertani kérdésével. Koncz István: Nem „nyáj”! — Emberek! című írásában elmarasztalja azt a régifajta népművelési szemléletet és gyakorlatot, amely „hodályba” kívánja terelni egy-egy község népét, hogy ott „megnépművelhesse” őket. Szóvá tette, hogy még napjainkban is épülnek ilyen „hodályok”, puszta nagytermek, amelyek alkalmatlannok korszerű közösségi művelődési élet kialakítására.

A cikkíró helyesen állapítja meg, hogy a tömegeket csupán passzív nézelődésre kárhözható módszerek helyett meg kell honosítani a művelődési otthonokban az új formákat, amelyek révén a közösség tagjai tevékenyen vehetnek részt önmaguk művelésében. Az egyoldalú „produkciók” helyett, illetve az ilyen bemutatók mellett javasolja a szakköri élet kifejlesztését, ankétok, viták, játékos vetélkedők, kiállítások, kirándulások rendezését, irodalmi színpadok, társas táncklubok stb. szervezését.

Mindezzel teljesen egyet is értünk, csak azzal nem, hogy a cikkíró megáll a felsorolásban s írása végéig sem jut eszébe, hogy a korszerű és tartalmas közösségi művelődésnek alapja is, betetőzése is az olvasás, s ennek szervező központja a művelődési otthonban is — a könyvtár, amely nélkül csonka egy művelődési otthon.

Pedig tudja ezt jól Koncz István — csak éppen elfelejti, mint ahogy kifelejtette a könyvtárt a káptalanfai művelődési otthonról írt riportjából is. Miért tesszük ezt szavú? Mert ez az „elfelejtés” is abban az elavult szemléletben gyökerezik, amely ellen éppen ő küzd. Arról árulkodik, hogy sokszor még a régi népművelési szemlélet ellen helyes elvi alapokon küzdő kultúrpolitikusok sem gondolják következetesen végig a dolgokat és a tennivalókat.

Lehet olvasás nélkül aktív művelődési élete egy közösségnek? Az olvasást, mint művelődési eszközt és célt ki lehet hagyni az életből s a művelődési otthon életéből? Nem lehet, s ez lényegi kérdés.

Nem állhatunk meg tehát félúton a korszerű művelődési tevékenység propagandájában. Tárjuk a lehetőségek egészét az emberek elé, hogy egész emberekké lehessenek a művelődés résztvevői. (pr)